

Ewa Radomska

Konferencja "Psychologia i prawo.
Teoria i praktyka u progu XXI
wieku", Kraków, 19–20 października
2012 r.

Palestra 58/3-4(663-664), 265-267

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sympozja, konferencje

Konferencja „Psychologia i prawo. Teoria i praktyka u progu XXI wieku”, Kraków, 19–20 października 2012 r.

W dniach 19–20 października 2012 r. w Collegium Maius, w sali im. M. Bobrzyńskiego, odbyła się zorganizowana przez Katedrę Kryminalistyki i Bezpieczeństwa Publicznego UJ, Katedrę Kryminologii UJ oraz Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. dr. J. Sehna konferencja pt. „Psychologia i prawo. Teoria i praktyka u progu XXI wieku”.

Głównymi celami konferencji było bliższe przyjrzenie się obszarom badawczym wspólnym dla prawa i psychologii, a także wzmocnienie dialogu pomiędzy reprezentantami obu dyscyplin, zarówno na gruncie naukowym, jak i w obszarze praktycznych zastosowań. Zobrazowaniem tego drugiego stała się przytaczana niejednokrotnie podczas konferencji metafora „wzmacniania przęsła” istniejącego pomiędzy prawnikami a psychologami „mostu”.

Podczas dwóch dni konferencji wygłoszonych zostało 18 referatów, prezentowanych w ramach czterech wydzielonych przez organizatorów panelów tematycznych, moderowanych w każdym przypadku przez dwie osoby, z których każda była przedstawicielem przynajmniej jednej z dwóch stanowiących przedmiot konferencji dziedzin.

Konferencję otworzyła dr hab. J. Czapska, prof. UJ, kierownik Katedry Kryminalistyki i Bezpieczeństwa Publicznego UJ, która wyraziła nadzieję, że nawiązane podczas konferencji znajomości i kontakty będą asumptem do dalszej współpracy, jak również zaowocują pogłębioną dyskusją na temat barier, ograniczeń i możliwości prawa i psychologii.

Panel I, zatytułowany „Stan dyscypliny *psychologia i prawo* oraz perspektywy jej rozwoju”, poprowadzili prof. dr hab. J. K. Gierowski (IES) oraz dr hab. B. Stańdo-Kawicka (UJ). Jego myśl przewodnia uwidoczniona została w rozpoczynającym konferencję wystąpieniu prof. dr hab. E. Gruzy (UW). Referentka, przyglądając się relacjom pomiędzy psychologią i prawem z punktu widzenia reprezentantki tego drugiego, dokonała krytycznej oceny oczekiwań prawników w odniesieniu do psychologii w trzech obszarach: pracy wykrywczej, prowadzenia czynności procesowych oraz przeprowadzanych przez biegłych psychologów ekspertyz, a także zwróciła uwagę na postawę części psychologów, którzy chcąc sprostać wysuwanym wobec nich oczekiwaniom, nie

zawsze pamiętają, gdzie znajduje się granica ich kompetencji. Jednocześnie stwierdziła, że spotkania przedstawicieli obu dyscyplin mogą pomóc w odejściu od „bezdusznego paragrafizmu” na rzecz implementowania przez wymiar sprawiedliwości ugruntowanej wiedzy z zakresu psychologii.

Dla zrównoważenia rozpoczętej już po pierwszym referacie dyskusji w ramach drugiego wystąpienia głos zabrała psycholog dr M. Toeplitz-Winiewska (UW), która podjęła próbę usystematyzowania obszarów działania psychologów, a w szczególności biegłych sądowych z zakresu psychologii, przydatnych dla prawa i prawników. Ponadto wskazała, z jakiego rodzaju trudnościami mogą się oni zetknąć w trakcie pełnienia swoich obowiązków i z czego owe trudności mogą wynikać.

Pozostałe referaty wchodzące w obręb I panelu, wygłaszane kolejno przez dr J. Kabzińską (UJ), dr B. Ledwoch (UMCS), dr hab. B. Stańdo-Kawecką oraz dr A. Barczykowską (UAM), odnosiły się do wężej nakreślonych obszarów wiedzy psychologicznej i (około)psychologicznej oraz do możliwych jej aplikacji. Pierwsze dwa traktowały o zastosowaniach neuropsychologii w przeprowadzanych przez organy ścigania czynnościach wykrywczych oraz wydawanych przez sądy rozstrzygnięciach. Dwa ostatnie zaś dotyczyły wykorzystywania wyników badań empirycznych na etapie wykonywania kar, w ramach *evidence based criminal policy* oraz *evidence-based practice*.

Następny panel tematyczny, „Psychologia sali sądowej”, moderowany przez dr hab. W. Domachowskiego, prof. UŚ, oraz prof. dr hab. S. Wąłtosia (UJ), rozpoczął się wystąpieniem prof. dr hab. E. Nęcki, który w sposób przystępny wyjaśnił, na jakie ograniczenia poznawcze narażeni są poszczególni uczestnicy procesu sądowego. Na temat czynników wpływających na podejmowane na sali sądowej decyzje wypowiedział się również kolejny referujący, sędzia SA T. Duski. Skupił się on jednak na podkreśleniu wagi uwolnienia wydawanych przez sędziów orzeczeń od wpływu wszelkiego rodzaju pozaprawnych oddziaływań o charakterze psychologicznym.

Szczególnym zainteresowaniem podczas tej części konferencji cieszyła się podjęta przez T. Jaśkiewicz-Obydzińską (IES) oraz A. M. Wesołowską, sędzię SO w Łodzi, problematyka szczególnych kategorii świadków, w tym zwłaszcza świadków małoletnich, na których to skupiła się przede wszystkim sędzia Wesołowska. Nawiązując do swoich wieloletnich doświadczeń, podkreśliła dobitnie, jak bardzo istotna jest obecność psychologa podczas przesłuchiwania tego rodzaju świadków.

Panel II zakończony został ciekawym wystąpieniem prokuratora J. Biedermana, E. Wach oraz M. Kowanetz (IES), dotyczącym różnic pomiędzy oczekiwaniami prawników wobec biegłych psychologów na różnych etapach postępowania a ograniczeniami w ich spełnianiu dostrzeganymi przez psychologów. Odwołując się do praktyki opracowywania psychologicznych ekspertyz sądowych, referenci zasygnalizowali istnienie m.in. takich obszarów rozbieżności w kontaktach biegły–organ procesowy, jak: zwracanie się organów procesowych z prośbą o wydawanie opinii jedynie na podstawie udziału biegłego w przesłuchaniu czy też zlecenie kolejnych, wielokrotnych badań tej samej osoby.

Mając miejsce drugiego dnia konferencji dwa ostatnie panele, moderowane przez dr hab. J. Stanika, prof. UŚ, i prof. dr hab. J. Wójcikiewiczą (UJ) oraz dr M. Toeplitz-Winiewską i dr E. Habzdę-Siwek (UJ), poświęcone zostały w całości, zasygnalizowanym pod

koniec pierwszego dnia, problemom komunikacyjnym pomiędzy prawnikami a psychologami. Za punkt wyjścia do podnoszonych w ich trakcie obszarów tematycznych uznać można wygłoszony na początku III panelu referat dr. hab. M. Szostaka, prof. UW, o paradygmatach głównej, stojącej na pograniczu prawa i psychologii, dziedziny nauki, a mianowicie psychologii sądowej.

W przedostatnim panelu uwaga skoncentrowana została na rozbieżnościach o charakterze językowym. Dr Z. Marten (WSB-NLU) przedstawił propozycję analizy hermeneutycznej jako postulat poszukiwania wspólnego rozumienia używanych zarówno przez psychologów, jak i prawników pojęć. Następni referenci zaś przyjrzeni się przykładowym problemom semantycznym, jakie napotkać można na pograniczu prawa i psychologii – dr hab. B. Pastwa-Wojciechowska, prof. UG, oraz dr hab. B. Zalewski, prof. UG, wypowiedzieli się na temat odmienności stosowanych przez obie dyscypliny aparatów pojęciowych odnoszących się do problematyki zawinienia, dr hab. D. Rode (UŚ) przedstawiła zaś referat omawiający nieporozumienia terminologiczne dotyczące „przemocy w rodzinie”, będące wynikiem już samej odmienności nauk stojących u podłoża prawniczego i psychologicznego sposobu pojmowania „przemocy”.

Z kolei podczas IV panelu, w ramach pięciu ostatnich referatów, skupiono się na trudnościach związanych z szeroko pojętym opiniowaniem. Pierwszy, wygłoszony przez dr hab. B. Pastwę-Wojciechowską, prof. UG, dr M. Błażek i dr M. Kaźmierczak, traktujący o jakości opinii psychologicznych, miał na celu podkreślenie, że efekt pracy psychologa uzależniony jest także od jasnych standardów opracowywania ekspertyz. Drugi – autorstwa dr A. Czedereckiej (IES) – zawierał propozycje takowych standardów, w postaci wskazówek do oceny dowodów z opinii biegłego, oraz dziesięć sformułowanych przez autorkę kryteriów psychologicznych. Przygotowany przez dr A. Czederecką wraz z prof. J. Gierowskim referat trzeci, który *nota bene* wywołał najwięcej kontrowersji wśród uczestników konferencji, stanowił wyraz stanowiska, że żądanie od biegłego psychologa ujawniania surowych danych z przeprowadzonych badań (formularze i protokoły przeprowadzonych badań testowych itp.) niesie za sobą wiele niebezpieczeństw, takich jak chociażby błędne rozumienie uzyskanych wyników czy manipulowanie nimi przez strony procesowe. Dwa ostatnie natomiast odnosiły się do napotykanych przez biegłych psychologów trudności podczas podejmowania działań kluczowych dla wydawanych przez nich opinii, jakimi są bez wątpienia gromadzenie materiału empirycznego oraz stawianie diagnozy – dr A. Haś oraz dr T. Rajtar (IES) wskazali dylematy związane z wykorzystywaniem przez biegłego psychologa zbieranych przez organy procesowe danych, z kolei mgr Ł. Barwiński (IES) zwrócił uwagę na nieporozumienia powstające na gruncie posługiwania się przez psychologów niejednoznacznymi kryteriami klasyfikacyjnymi poszczególnych jednostek chorobowych.

Merytorycznego podsumowania konferencji dokonała dr Elżbieta Skupień z Zakładu Psychologii Sądowej IES. Podziękowała organizatorom za profesjonalne przygotowanie konferencji oraz wyraziła nadzieję, że zostanie zorganizowana kolejna, kiedy to więcej uwagi będzie można poświęcić prawu cywilnemu, którego problematyka coraz częściej staje się przedmiotem ekspertyz psychologicznych.

Ewa Radomska